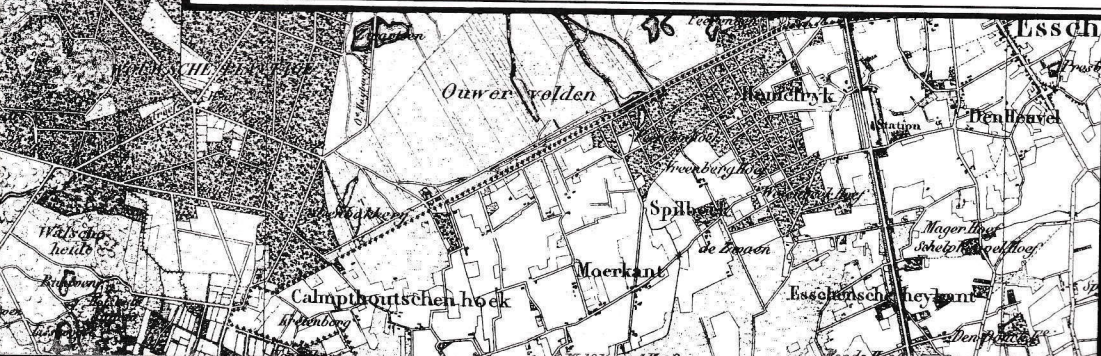

heemkunde kring
DE VIERSCHAER
WOUW

Wouw in de Tweede Wereldoorlog

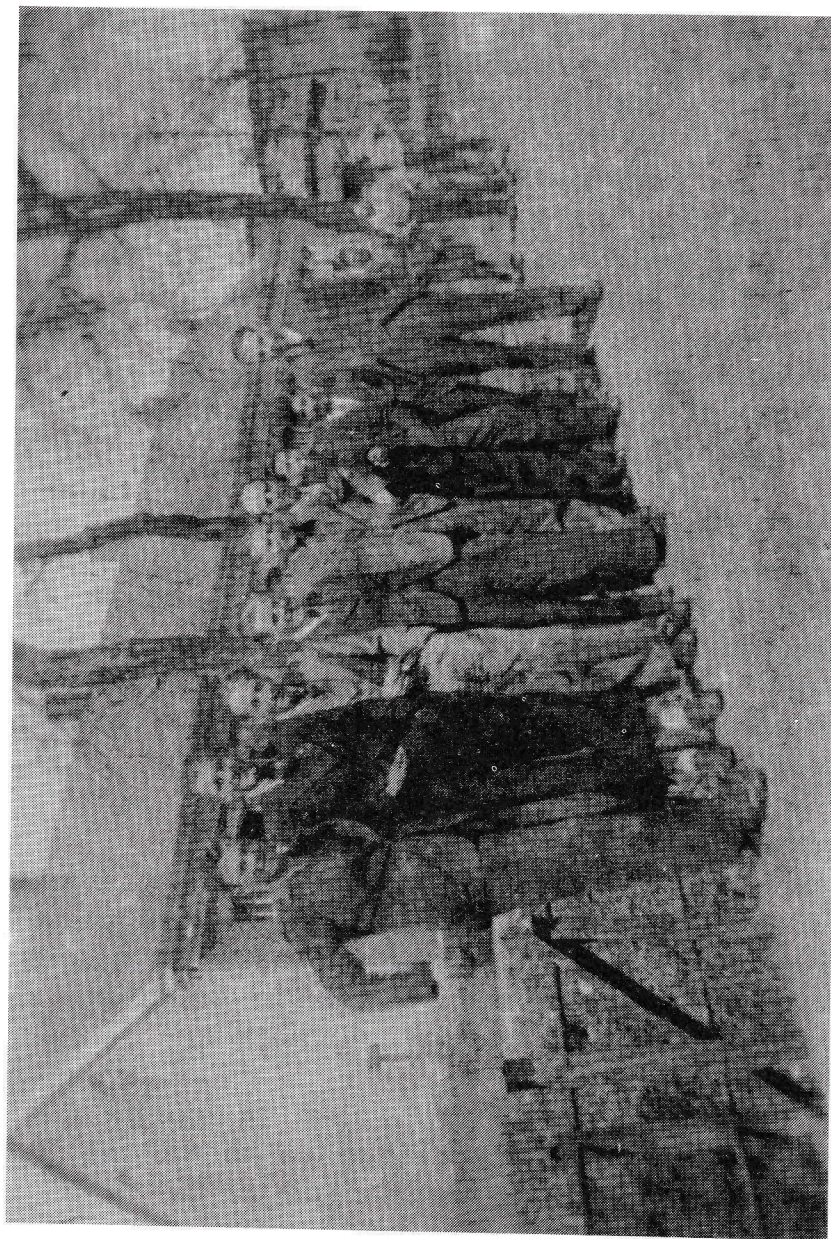

Onderduiker in Wouwse Plantage

Bart Versteeg woonde bij het uitbreken van de oorlog in de Hulsdonksestraat in Roosendaal. Hij was op dat moment 16 jaar en beleefde het begin van de oorlog als iets 'spannends'. Naarmate de oorlog vorderde en hij ouder werd, kreeg hij de leeftijd om opgeroepen te worden voor werk in Duitsland. Dat gebeurde ook. Tot twee keer toe kwam hij er goed onder uit. Na de derde oproep werd het hem te heet onder de voeten en dook hij onder in Wouwse Plantage.

De eerste twee oproepen waren voor tewerkstelling in Duitsland in de omgeving van Neumünster en Penemünde. De derde oproep, in het begin van 1944, was bestemd voor Amersfoort. Waarschijnlijk was Bart Versteeg dan in het concentratiekamp terecht gekomen.

"De politieman Jan Hamers kwam waarschuwen dat ik beslist niet moest gaan. Dat had hij al vaker gedaan en dankzij hem had ik ook contacten met de ondergrondse. Maar om zomaar ongemerkt weg te blijven, dat ging niet. Ik pakte dus net als de twee vorige keren mijn koffer en stapte braaf in de trein op het station in Roosendaal. Aan de andere kant ben ik de trein weer uitgestapt en daar werd ik opgewacht door een aantal mensen van de ondergrondse. Die zorgden er weer voor dat ik zo snel mogelijk van het station afkwam. Ik was trouwens niet de enige die op deze manier aan tewerkstelling in Duitsland of een concentratiekamp ontkwam. Op deze manier 'verdwenen' er meer mannen op weg naar Duitsland."

Negen onderduikers en jongemannen uit Wouwse Plantage staan op de brug in Wouwse Plantage met op de achtergrond de school. De tweede van rechts is Jac. van Meer en de derde van rechts is Bart Versteeg. De overige namen zijn ons niet bekend (Foto collectie B. Versteeg - Roosendaal).

Tevoren was al geregeld dat Bart onder kon duiken in Wouwse Plantage. Een college van hem, Jac. van Meer, zat daar ook en er was geregeld dat hij bij Janus Raaijmakers, de Rooie Janus, die ook wel 'de gouden' genoemd werd, onder kon duiken.

"Ik werd daar Bart genoemd, maar dat was eigenlijk mijn onderduikersnaam. Ik heet Marinus Cornelis, maar werd meestal Merijn genoemd en in de familie sprak iedereen me aan met Broer. Dat was vroeger een heel gewone naam.

Na de oorlog is het Bart gebleven en iedereen kent me nu ook zo, maar eigenlijk is het mijn onderduikersnaam!"

De tocht naar Wouwse Plantage werd te voet afgelegd, want veel ander vervoer was er begin 1944 niet meer. Auto's reden er weinig, bovendien had Bart Versteeg die niet en fietsen waren er nog maar enkele. En wie nog een fiets had, hield die angstvallig voor de Duitsers verborgen. Het was in die periode nog flink koud, vandaar dat Bart Versteeg weet dat het in het begin van 1944 geweest moet zijn dat hij aan zijn periode als onderduiker begon.

Op straat

Erg voorzichtig behoefden de onderduikers in Wouwse Plantage niet te zijn. Veel Duitsers waren er niet op de been en vaak werd er gedaan of men voor de Duitsers ter plekke aan het werk was. Door de tankval die in de omgeving werd gegraven, waren jongens en mannen tussen de 18 en 50 jaar volop in en om Wouwse Plantage te vinden.

"Eigenlijk waren we hondsbrutaal, want we liepen gewoon buiten en als er eens een razzia kwam, dan verstopten we ons in de bunkers bij de tankval in de Nieuwe Baan, want daar zouden ze beslist niet zoeken."

Ik ging ook vaak naar café Dekkers op de hoek van de Nieuwe Baan en de Plantagebaan, waar later café Bals gevestigd was. Daar was marechaussee Albert Hollerman in de kost. Hij waarschuwde ons vaak als er onraad dreigde of als er razzia's op komst waren. Later is die Hollerman om het leven gekomen bij het opruimen van mijnen.^{2a}

Het onderduiken van Bart Versteeg had nog wel consequenties voor zijn ouders want zijn vader werd, kort nadat Bart spoorloos verdwenen was, opgepakt en aan de tand gevoeld. Dat liep verder goed af, omdat vader vol hield dat hij helemaal niets wist over zijn zoon en in de veronderstelling verkeerde dat die naar Amersfoort was afgereisd.

"Later kwam vader regelmatig naar Pindorp. Ik haalde dan bij Kees Mouws in het Stuiverstraatje eieren en boter en ook wel aardappelen. Die Kees Mouws was een NSB'er, maar hij hoorde tot de 'brood-NSB'ers'. Hij wist dat wij onderduikers waren en hij had ons gemakkelijk aan kunnen geven. Dat heeft hij echter nooit gedaan.

Na de bevrijding heb ik hem in het kamp in Vught nog gezien. Ik heb toen bij de commandant nog een goed woordje voor hem gedaan en ik meen dat hij dezelfde dag nog naar huis mocht."

De vader van Bart Versteeg kwam ook altijd kleding en schoenen brengen, want Bart had in Wouwse Plantage uiteraard geen bonnen om dat soort dingen aan te schaffen. Die werden dan vaak via Jan Hamers en de ondergrondse in Roosendaal geregeld. Volgens Wies Nelen, de vrouw van Bart, liep hij er in de oorlog altijd best netjes bij.

Voedsel

Gebrek aan voedsel was er in Wouwse Plantage beslist niet. Bij bakker Raaijmakers werd nog volop gebakken en iedereen op het dorp had zijn eigen tuintje waar hij het nodige in verbouwde. Bovendien waren de boeren in de omgeving altijd wel bereid om voedsel tegen een schappelijke prijs te verkopen of te ruilen.

"Ik weet nog dat bakker Raaijmakers een lading tarwe-meel had gekocht bij Vissers op de Wouwseweg in Roosendaal. Die moest gehaald worden, maar vrachtwagens reden er al lang niet meer. Raaijmakers had een stel kruiwagens gecharterd en mensen om ze te rijden. Daar was ik ook bij en wij zijn toen in een soort colonne met de kruiwagens en lege meelzakken naar Roosendaal gereden. Toen we bij de Wouwse Hil aankwamen, werden we door een stel Duitsers aangehouden. Die hadden plunjezakken bij en die werden op de kruiwagens geladen en wij moesten die zware krengen vervoeren. Bij de Brembos gingen zij richting Nispen en wij door naar Roosendaal via Planken Wambuis.

Hoe ik het gedurfd heb, vraag ik me nog wel eens af, maar uit een van die ransels heb ik een revolver weten te halen en die onder de lege zakken op de kruiwagen verstopt. Als ze dat toen ontdekt hadden, was ik er beslist niet zo goed van afgekomen en had ik waarschijnlijk hier niet gezeten.

Via Planken Wambuis en de Heerma van Vossstraat werd het meel daarna opgehaald en naar bakker Raaijmakers gebracht."

Bart Versteeg zal deze dag trouwens nooit meer vergeten want het was net op de dag waarop de Roosendaalse melkfabriek 't Anker werd gebombardeerd. En van die ellende maakte hij dus ook nog een staartje mee.

Leuke meid

Bij Janus Raaijmakers diende in die tijd Wies Nelen uit het dorp. Zij woonde bij de familie Sebregts. Vroeger woonde daar haar oma en daar werd ze grotendeels opgevoed, ondanks het feit dat haar ouders een eind verderop aan 't Hoekske woonden. Na de dood van oma bleef ze bij twee ongetrouwde broers en een zuster in huis. In die woning waren altijd kostgangers. Een daarvan was Karel Karbijn, een marechaussee.

"Omdat er bij de familie Raaijmakers niet zo erg veel te beleven was, ging ik 's avonds nogal eens 'buurten' bij Sebregts. Wies was toen een jaar of zestien en ik zag haar natuurlijk liever dan de ouwe Raaijmakers. En ook met Karbijn kon ik goed overweg. Die had in die tijd een revolver en een klewang.³ Ik mocht bij hem op de kamer ook wel eens blijven slapen als er gevaar dreigde. "De eerste schiet ik dood en de tweede sla jij met de klewang het hoofd af", zei Karbijn altijd uit de gekheid."

Tegen de bevrijding waren bij Sebregts ook altijd Duitsers ingekwartierd. Dat waren niet de prettigste mensen, zeker niet toen het officieren van de Hermann Goeringdivisie waren.

Lichtkogels

Bij de familie Raaijmakers had Bart Versteeg een eigen kamer en hij at gewoon met de familie mee. Hij maakte daar eigenlijk gewoon deel van het gezin uit. Als tegenprestatie hielp hij vaak in de bakkerij en hij hielp mee bij het bezorgen van brood. Dat allemaal onder het oog van de Duitsers.

"Janus was voor geen hel of duivel bang. Zo cirkelde er eens een Engelse Spitfire laag over. Die gooide iets uit. Wij op zoek en we vonden een klein pakje met daarin drie lichtkogels. Die waren genummerd van één tot drie."

Achter in de tuin was bij Raaijmakers een betonnen schutting met daarin een ijzeren poort. Ik moest de kogels één voor één tussen de poort klemmen en Janus gaf dan met een hamer een flinke klap tegen het slaghoedje.

De eerste kogel kwam met een fraaie boog in de musterdhoop terecht. Daar moesten we een beginnend brandje blussen. De tweede kogel kwam in de Nieuwe Baan in het zand terecht en de derde lichtkogel vloog sissend over het café van Dekkers en kwam bijna in de boodschappentas van een oud vrouwtje. Toen moesten we toch even op de loop."

De dag daarop werden de bunkers en de verdedigingswerken aan de tankval in de Nieuwe Baan beschoten. Volgens de marechaussee Hollerman, die altijd naar de Engelse radio luisterde, was er een bericht vanuit Londen waarin een bedankje uitgebracht werd voor de lichtkogels die in Wouwse Plantage de weg hadden gewezen naar de verdedigingswerken.

Baustab

In het jeugdhuis, op de plaats waar nu dorps huis De Spil staat, zat in de oorlog de Baustab van de tankval. Die was van de firma TODT. Daar werd op kaarten precies bijgehouden waar bomen gekapt waren en waar mijnen gelegd werden. Ook de activiteiten aan en rond de tankval werden daar geregistreerd.

"Hollerman en ik hebben meer dan eens de tekeningen gekopieerd, zodat de geallieerden bij hun komst ingelicht konden worden over de gevaarlijke punten. Toen de bevrijding kwam, was ik terug naar Roosendaal, maar ik neem aan dat Hollerman alles ook doorgegeven heeft."

Ik was ook 'kind aan huis' bij de keuken van de Duitsers die tegenover het dorpshuis stond. Daar "leende" ik vaak dingen, zoals groenten en vlees, want zij hadden natuurlijk de beste spullen. Ik was in die tijd helemaal ingeburgerd in Wouwse Plantage."

Werd het te gevaarlijk dan verborgen de onderduikers zich in het bos. Dan gingen ook de mannen van Van de Boom van de houtzagerij wel eens mee. Die houtzagerij kon in de oorlog door blijven werken omdat ze voor de Duitsers palen moesten zagen, de zagerij was eigenlijk gewoon gevorderd. De Duitsers zorgden er voor dat er voldoende dieselolie was om de motoren aan het draaien te houden.

"Maar met die dieselolie werden ook allerlei andere motoren aan het werk gehouden. Bij Van de Boom hadden ze een molen om koolzaad te malen en er olie uit te persen. En Kees van de Boom, de latere slager op Heerle, slachtte vaak illegaal een varken en het grootste deel van het vlees werd dan tot gehakt gedraaid. Ook de motor van die gehaktmachine liep op olie van de Duitsers. Mijn vader heeft in die tijd ook heel wat kilo's gehakt mee naar Roosendaal genomen."

Wies Nelen

De naam Wies Nelen kwam al eerder in dit verhaal naar voren en niet voor niets, want Bart Versteeg is later met haar getrouwd.

"Ik kan wel stellen dat ik, als ik niet in Wouwse Plantage ondergedoken had gezeten, haar nooit had leren kennen. Pas na de oorlog is de liefde echt opgebloeid. Want tegen dat de bevrijding kwam ben ik terug naar Roosendaal gegaan. In heb toen nog een aantal dagen ondergedoken gezeten bij Thijs Bruijns in de Heerma

*van Vossstraat. Daarna ben ik met de Canadezen mee-
getrokken want ik zat toen al bij de ondergrondse.*

*Van uitgaan heb ik eigenlijk nooit zo gehouden, dus in
een café of bij een bal zou ik haar nooit tegen het lijf
gelopen hebben. In mijn onderduikerstijd bloeide de
liefde al een beetje op, maar pas nadat ik uit dienst
kwam, zagen we elkaar regelmatig."*

Via Westkapelle, Vught en Harskamp kwam Bart Versteeg uiteindelijk in Engeland terecht. Van daaruit ging hij viereneenhalve maand naar Malakka en verbleef hij twee en een half jaar op Midden-Java. Pas in 1948 keerde hij naar Nederland terug. Twee jaar later trouwde hij met zijn 'gouden vondst uit Wouwse Plantage'.

Hij bewaart zowel aan de tijd in Wouwse Plantage als aan zijn diensttijd in Nederlands Indië bij de stoottroepen goede, maar ook veel minder goede herinneringen. Nog jaarlijks is hij actief met de Bond van Oud-Stoottroepers.

Na zijn diensttijd bleef hij als burgerambtenaar het leger trouw en vele jaren was hij werkzaam op het oliedepot op Zoomvliet, vlakbij de plaats dus waar hij in de Tweede Wereldoorlog ondergedoken zat.

Wouw, 10 augustus 1995

Noten:

1. De Nieuwe Baan is nu de Kerkstraat. Nu is die verhard, maar in de Tweede Wereldoorlog was dat nog een zandweg.
2. Het ongeluk gebeurde in de Boerenweg waar Albert Hollerman samen met Gerardus S. de Wit en Antonius J. Segers oorlogstuig bij elkaar hadden gelegd. Een van de projectielen kwam tot ontploffing en de drie mannen werden op slag gedood. Zie ook Bevrijdingsnummer Vierschaer 1/2-'85. Blz 59-71.
3. Een klewang is een kort Indisch zwaard dat vooral op Atjeh veel gebruikt werd.

